

C B B H

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Uticaaj svjetske finansijske krize na BiH

Vienna Economic Talks – Sarajevo Meeting

dr Kemal Kozarić, guverner Centralne banke BiH

27. 9. 2009.

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Uticaj svjetske finansijske krize na BiH

- Posljedice globalne ekonomske krize u BiH su se počele osjećati u drugoj polovini 2008. kroz niže stope privrednog rasta, slabljenje izvoza, pad domaće potrošnje, te porast nezaposlenosti. Podaci za prvu polovinu 2009. ukazuju na daljnje pogoršanje ovih kategorija.
- 15. septembra/rujna navršila se prva godišnjica od bankrota Lehman Brothersa – početak krize koja je gurnula svijet u najgoru krizu od 30-ih godina prošlog vijeka.

C B B H

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Ključna pitanja za Bosnu i Hercegovinu

- Kako se male i otvorene ekonomije mogu braniti od eksternih šokova?
- Odgovor fiskalne vlasti na ekonomsku krizu koju su uzrokovali eksterni šokovi (Stand-by aranžman vrijedan 1,2 mlrd. EUR);
- Odgovor monetarnih vlasti (održavanje likvidnosti, finansijska stabilnost);
- Ponašanje komercijalnih banaka tokom krize;
- Bečka inicijativa (6 + 3);
- Uticaj krize na građane, klijente i kompanije;
- Lekcije: Da li ćemo izvući pouku za budućnost?

C B B H

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Potencijalni rizici u BiH

- Domaći rizici za finansijsku stabilnost imaju izvore u potencijalnoj ugroženosti fiskalne pozicije BiH i strukturi finansiranja deficita tekućeg računa (rast BDP-a u prethodnim godinama bio u prosjeku 6%, dok je -3% projekcija za 2009).
- Pogoršanje fiskalne pozicije u BiH u 2008. zabilježeno je kako s prihodovne tako i s rashodovne strane (16%).
- Pogoršanju fiskalne pozicije s rashodovne strane doprinijele su ranije odluke o socijalnim davanjima, povećanje plata u javnoj upravi i povećanje tekuće vladine potrošnje u 2008.

Centralna banka Bosne i Hercegovine

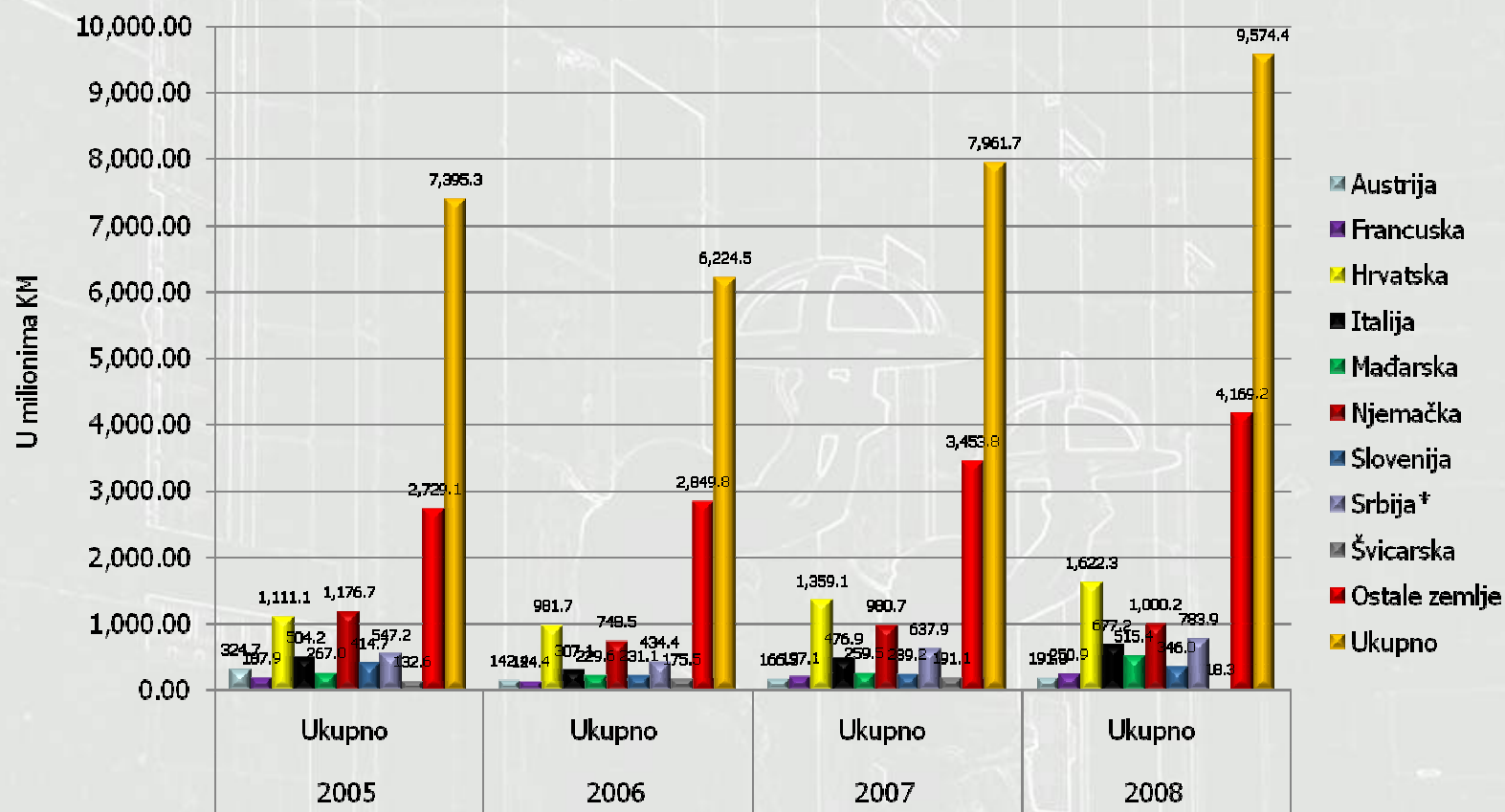

Potencijalni rizici u BiH

- U 2008. deficit tekućeg računa je iznosio 3,68 milijardi KM (14,6% BDP-a), a u odnosu na 2007. uvećan je prvenstveno zbog produblјivanja trgovinskog deficita za 1,33 milijarde KM. U prvih sedam mjeseci 2009, došlo je do smanjenja izvoza za 25% i uvoza za 23%; spoljnotrgovinski deficit manji je za 1,15 mlrd. KM ili 27,6% u odnosu na isti period 2008.
- Inflacija ne predstavlja prijetnju: juli/srpanj 2009: zabilježena deflacija od 1,2% na godišnjem nivou.
- Valutni rizik ne postoji zbog modela monetarne politike.
- Kreditni rast na godišnjem nivou u junu/lipnju 2009. smanjen na 4%, a u junu/lipnju 2008. iznosio 28,7%.
- Nezaposlenost 24,7%
- Neto devizne rezerve 6,4 mlrd KM na kraju augusta/kolovoza 2009.

Trgovinski deficit po zemljama

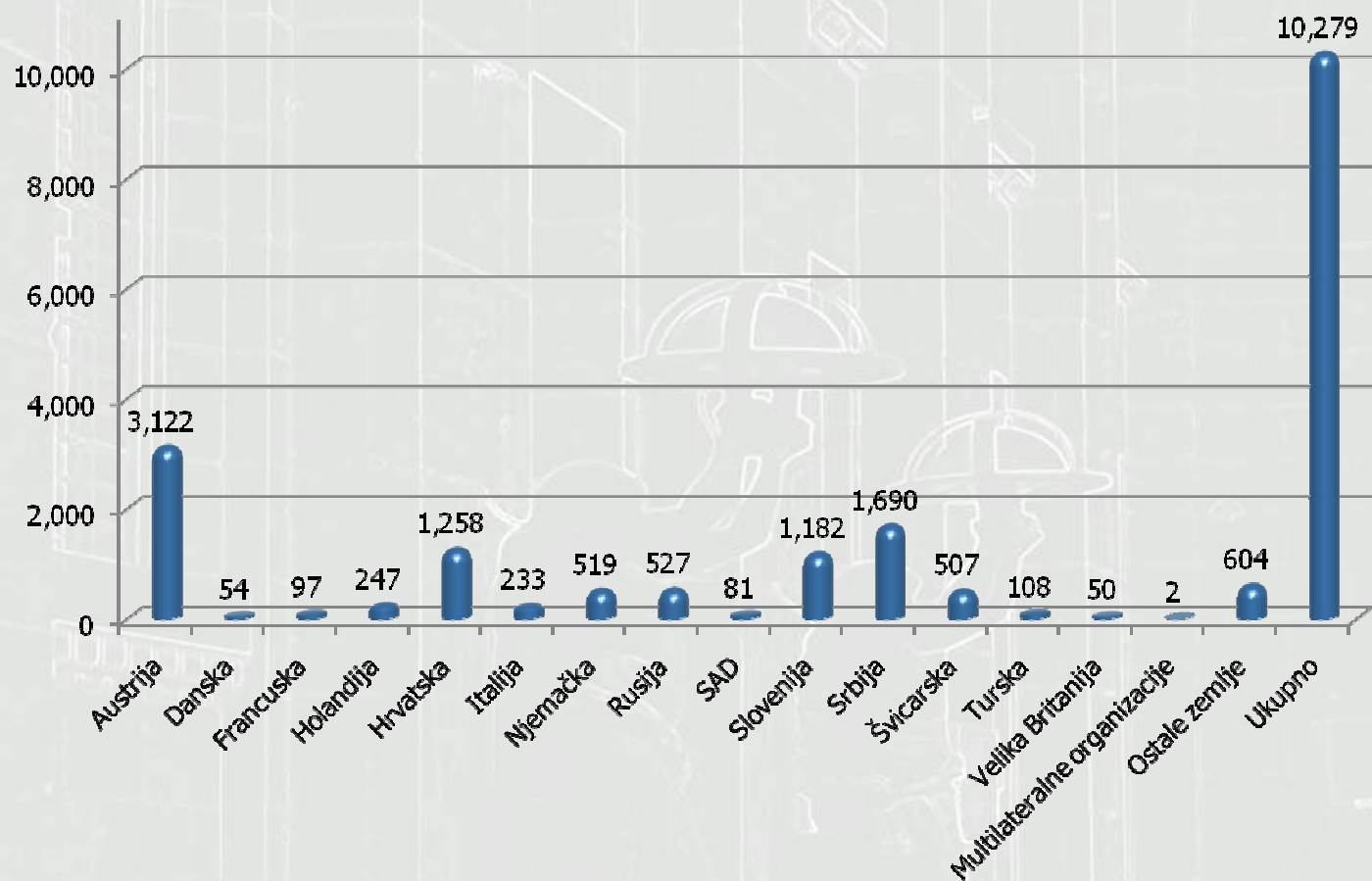
* Od 2007. godine podaci se odnose na Srbiju, a do 2007. podaci su uključivali Srbiju i Crnu Goru

C B B H

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Stanje DSU u BiH po zemljama sa 31.12.08

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Stanje DSU sa 31.12.08

u milionima KM

NACE COD	Djelatnost	31.12.2008.
65	Finansijsko posredovanje, osim osiguranja i penzijskih fondova	3,578
64	Pošta i telekomunikacije	1,597
51	Trgovina na veliko i posredovanje u trgovini, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	681
15	Proizvodnja prehrambenih proizvoda i pića	595
27	Proizvodnja baznih metala	540
26	Proizvodnja ostalih proizvoda od nemetalnih minerala	364
24	Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	169
52	Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima; popravak predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo	168
34	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	162
70	Poslovanje nekretninama	136
66	Osiguranje i penzijski fondovi, osim obaveznog socijalnog osiguranja	128
20	Prerada drveta i proizvoda od drveta i plute, osim namještaja; proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	127
28	Proizvodnja metalnih proizvoda, osim mašina i opreme	110
50	Trgovina, održavanje i popravak motornih vozila i motocikla; trgovina na malo motornim gorivima i mazivima	95
45	Građevinarstvo	70
74	Ostale poslovne djelatnosti	66
25	Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	55
14	Vađenje ostalih ruda i kamena	50
63	Prateće i pomoćne djelatnosti u saobraćaju; djelatnost putničkih agencija	44
29	Proizvodnja mašina i uređaja, d.n.	35
	Ostale djelatnosti	1,510
	Ukupno	10,279

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Preporuke

- Podsticati razvoj infrastrukture u oblasti standarda, certificiranja i kvaliteta, u skladu sa pravilima EU.
- Vršiti analizu deficita i subvencionirati sektore čija proizvodnja može substituirati uvoz.
- Pripremiti program restrukturiranja izvoznih kapaciteta zemlje, i fokusirati se na razvoj i izvoz finalnih grupa proizvoda koji trebaju da zamijene predominantni sirovinsko-orijentirani izvoz.
- Krenuti u investicijske projekte za neiskorištene potencijale: elektro sektor, turizam, metalna i hemijska industrija.
- Usmjeravati se na razvoj i jačanje domaćih kapaciteta, te pripremiti program subvencija za sektore (poput proizvodnje hrane) kako bi bili konkurentni u uslovima koji su nastali nakon potpisivanja ugovora o slobodnoj trgovini.

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Zaključak

- Sa ciljem smanjenja potencijalnih rizika i očuvanja finansijske stabilnosti potrebno je:
  - Dalje razvijanje svjesnosti da finansijska stabilnost nije odgovornost samo Centralne banke BiH, nego svih aktera finansijskog tržišta i vladinih politika.
  - Razvijati nadzor svih segmenata finansijskog sektora.
  - Raditi na daljem razvijanju prekogranične supervizije.
  - Nastaviti s reformama u socijalnom i penzionom sektoru.
  - Nastaviti s privatizacijom.
  - Pojačati aktivnosti na privlačenju direktnih stranih ulaganja.
  - Raditi na dugoročnom stvaranju političke stabilnosti.